

PRANEŠIMAS SPAUDAI Nr. 89/23

2023 m. birželio 5 d., Liuksemburgas

Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-204/21 | *Komisija / Lenkija (Teisėjų nepriklausomumas ir privatus gyvenimas)*

Teisinė valstybė: 2019 m. gruodžio mėn. Lenkijos teismų reforma pažeidžia Sąjungos teisę

Teisinės valstybės vertybė priskiriama pačios Sąjungos, kaip bendros teisės sistemos, savitumui ir yra konkrečiai išreikšta principais, kuriuose įtvirtinti valstybėms narėms teisiškai privalomi įpareigojimai

2019 m. gruodžio 20 d. Lenkijai priėmus įstatymą, kuriuo iš dalies keičiamos nacionalinės teisės normos dėl bendrosios kompetencijos teismų, administracinių teismų ir Aukščiausiojo Teismo organizavimo (toliau – Pakeitimo įstatymas), Europos Komisija pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo; ji prašė Teisingumo Teismo pripažinti, kad šiuo įstatymu nustatyta tvarka pažeidžiamos įvairios Sąjungos teisės nuostatos.

Komisija teigė, kad Pakeitimo įstatymas paveikia teisėjų nepriklausomumą tiek, kiek šiuo įstatymu Lenkijos Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijai, kurios nepriklausomumas ir nešališkumas nėra užtikrintas, suteikta jurisdikcija nagrinėti bylas, turinčias tiesioginį poveikį teisėjo statusui ir pareigų vykdymui. Be to, Komisijos teigimu, pagal Pakeitimo įstatymą bet kuriam nacionaliniam teismui draudžiama tikrinti, ar laikomasi Sąjungos reikalavimų, susijusių su pagal įstatymą įsteigtu nepriklausomu ir nešališku teismu, o toks patikrinimas laikomas drausminiu nusižengimu. Išimtinė jurisdikcija atlikti tokius patikrinimus suteikta Lenkijos Aukščiausiojo Teismo išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegijai. Galiausiai Komisija tvirtino, jog Pakeitimo įstatyme nustačius, kad teisėjai turi pareigą pateikti informaciją apie savo veiklą asociacijose ir fonduose bei ankstesnę politinę priklausomybę ir kad ši informacija yra skelbiama, pažeista teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą¹.

Vykstant procesui, 2021 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo nutartimi Lenkija buvo įpareigota sumokėti Komisijai 1 mln. EUR dydžio periodinę baudą už kiekvieną dieną². Šios periodinės baudos skyrimas buvo laikomas būtinu užtikrinant, kad Lenkija įvykdys 2021 m. liepos 14 d. nutartyje³ nustatytas laikinąsias apsaugos priemones, kuriomis siekta visų pirma sustabdyti Komisijos ginčijamų Pakeitimo įstatymo nuostatų taikymą. 2023 m. balandžio 21 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo nutartimi periodinės baudos dydis buvo sumažintas iki 500 000 EUR už kiekvieną dieną⁴. Šių nutarčių poveikis nutrūksta priėmus šios dienos sprendimą, kuriuo užbaigiama byla. Vis dėlto tai nepaveikia Lenkijos pareigos sumokėti periodines baudas už praeitą laikotarpį.

Šios dienos sprendimu **Teisingumo Teismas patenkino Komisijos ieškinį.**

¹ Daugiau informacijos apie aptariamą procesą ir Komisijos prieštaravimus galima rasti pranešimuose spaudai Nr. [127/21](#), Nr. [180/21](#) ir Nr. [192/21](#).

² 2021 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo nutartis byloje [C-204/21 R](#) (taip pat žr. Pranešimą spaudai Nr. [192/21](#)).

³ 2021 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojos nutartis byloje [C-204/21 R](#) (taip pat žr. Pranešimą spaudai Nr. [127/21](#)).

⁴ 2023 m. balandžio 21 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo nutartis byloje [C-204/21 R-RAP](#) (taip pat žr. Pranešimą spaudai Nr. [65/23](#)).

Pirma, Teisingumo Teismas patvirtino, kad **tikrinti, ar valstybė narė laikosi tokių vertybių ir principų, kaip teisinė valstybė, veiksminga teisminė gynyba ir teismų nepriklausomumas, visiškai priklauso jo jurisdikcijai.** Įgyvendindamos kompetenciją teisingumo sistemos organizavimo srityje valstybės narės turi vykdyti iš Sąjungos teisės kylančius įpareigojimus. Jos taip pat turi **užtikrinti, kad būtų išvengta bet kokio** jų teisės akto, reglamentuojančių teisingumo sistemos organizavimą, **regreso** teisinės valstybės vertybės atžvilgiu, ir nepriimti teisės normų, kurios pažeistų teisėjų nepriklausomumą. Ši pamatinė vertybė, priskiriama pačios Sąjungos savitumui, yra konkrečiai išreikšta teisiškai privalomais įpareigojimais, kurių **vykdyti valstybės narės negali atsisakyti, remdamosi net ir konstitucinio lygmens nacionalinėmis nuostatomis ar jurisprudencija.**

Antra, Teisingumo Teismas, remdamasis ankstesne jurisprudencija⁵, pakartojo savo vertinimą, kad Aukščiausiojo Teismo **drausmės bylų kolegija** neatitinka nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimo. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, jog **vien tai, kad tokia institucija gali spręsti klausimus dėl Sąjungos teisę taikančių teisėjų statuso ir pareigų vykdymo**, be kita ko, leisdama vykdyti jų baudžiamąjį persekiojimą ar juos suimti arba priimdama sprendimus, susijusius su teisėjams taikytinų darbo teisės, socialinės apsaugos ar išėjimo į pensiją tvarkų esminiais aspektais, **gali paveikti jų nepriklausomumą.**

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Komisijos ginčijamos Pakeitimo įstatymo nuostatos, atsižvelgiant į jų palyginti platų ir neapibrėžtą pobūdį ir konkrečias aplinkybes, kuriomis jos priimtose, gali būti aiškinamos taip, kad teisėjams taikytiną drausmės tvarką ir joje įtvirtintas sankcijas leidžiama panaudoti tam, kad **būtų užkirstas kelias nacionaliniams teismams vertinti, ar teismas arba teisėjas atitinka reikalavimus, susijusius su Sąjungos teisėje numatyta veiksminga teismine gynyba, ir prireikus dėl to pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.** Tokios Lenkijos įstatymų leidėjo nustatytos priemonės **yra nesuderinamos su pareiga užtikrinti galimybę kreiptis į nepriklausomą, nešališką ir pagal įstatymą įsteigtą teismą.** Iš tiesų tokia pareiga reiškia, kad tam tikromis aplinkybėmis nacionaliniai teismai privalo patikrinti, ar jie patys, juos sudarantys teisėjai arba kiti teisėjai ar teismai atitinka Sąjungos teisėje numatytus reikalavimus.

Ketvirta, **tai, kad Pakeitimo įstatymu vienintelei nacionalinei institucijai** (būtent Aukščiausiojo Teismo **išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegijai**) suteikta jurisdikcija **tikrinti, ar laikytasi esminių su veiksminga teismine gynyba susijusių reikalavimų, pažeidžia Sąjungos teisę.** Šių reikalavimų laikymasis **iš tiesų turi būti visuotinai užtikrintas visose materialinėse Sąjungos teisės taikymo srityse ir visuose nacionaliniuose teismuose, nagrinėjančiuose bylas šiose srityse.** Pakeitimo įstatyme numatyta kontrolės monopolija, siejama su minėtų draudimų ir drausminių nusižengimų nustatymu, **gali prisidėti prie to, kad Sąjungos teisėje įtvirtinta pagrindinė teisė į veiksmingą teisminę gynybą dar labiau suvaržoma.**

Galiausiai, Teisingumo Teismo teigimu, nacionalinės nuostatos, įpareigojančios teisėjus raštu deklaruoti savo galimą narystę asociacijoje, ne pelno fonde ar politinėje partijoje ir numatančios šios informacijos paskelbimą internete, pažeidžia šių teisėjų pagrindines teises į asmens duomenų apsaugą ir privataus gyvenimo gerbimą. Paskelbiant internete duomenis, susijusius su buvusiu naryste politinėje partijoje, šiuo atveju **negalima pasiekti nurodyto tikslo** stiprinti teisėjų nešališkumą. Dėl duomenų, susijusių su teisėjų naryste asociacijose ar ne pelno fonduose, pažymėtina, kad jie gali atskleisti teisėjų religinius, politinius ar filosofinius įsitikinimus. Paskelbus juos internete, **asmenys, kurie dėl priežasčių, nesusijusių su nurodytu viešojo intereso tikslu, nori sužinoti apie atitinkamo teisėjo asmeninę padėtį, galėtų laisvai gauti tuos duomenis.** Be to, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, kuriomis Pakeitimo įstatymu nustatytos priemonės, dėl tokio paskelbimo internete **teisėjai gali būti stigmatizuojami, nepagrįstai formuojant asmenų ir apskritai visuomenės nuomonę apie juos.**

PASTABA: Ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo valstybei narei, kuri neįvykdė iš Sąjungos teisės kylančių įsipareigojimų, gali pareikšti Komisija arba kita valstybė narė. Teisingumo Teismui konstatavus, kad įsipareigojimai neįvykdyti, atitinkama valstybė narė privalo nedelsdama įvykdyti šį sprendimą. Jeigu Komisija mano, kad valstybė

⁵ 2021 m. liepos 15 d. Sprendimas *Komisija / Lenkija (Teisėjų drausmės tvarka)*, C-791/19 (taip pat žr. Pranešimą spaudai Nr. 130/21).

narė neįvykdė sprendimo, ji gali pareikšti naują ieškinį dėl piniginių sankcijų taikymo. Tačiau, jei Komisijai nepranešama apie direktyvą į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, jos prašymu Teisingumo Teismas gali paskirti piniginę sankciją jau pirmajame sprendime dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

Visas sprendimo [tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Marta Osleja ☎ (+352) 4303 6005.

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106.

Likite su mumis!

